

Muhulane

Nr 11 (421)

November 2024 (talvekuu)

Muhu leht

Üks kena keretäis!

Maitsete aasta raames võimalus saada üks kena keretäis! Seda nii Saaremaal kui ka Muhumaal.

Üht kena keretäit pakuvad Muhu **Kulla Saadu** Raugi külas ja **Rõtu** Leeskopa külas.

See on võimalus astuda pere kööki ja nautida parimat Muhu külalislahkust. Kohtade broneerimine on avatud kuni **6. novembrini** aadressil saaremaatoidufestival.ee/kenakeretais/

Õhtusöögid toimuvad **8. ja 9. novembril kl 18**. Lähemalt vt www.saartemaitseid.ee

Muhu külvavemate koosolek

toimub neljapäeval, **14. novembril kell 17** Hellamaa külakeskuse saalis.

Päevakord:

- Keskkonnateemad
 - Maamaksust 2025. aastal
 - Kogukonna ja külade valmisoleku kriisideks
 - Valla tegemised 2024./2025. aastal
 - Valla 35. sünnipäeva üritused
 - Muhu valla külvavemate statuudi ajakohastamine
 - Ootame aktiivset osavõttu!
- Muhu Vallavalitsus

Füsioterapeut Martin Vahimetsa **tervisevõimlemine 10. novembril kl 12–13** Muhu Spordihallis. Pilet 10 eurot.

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Saarte pärimustantsude päev

Pärimustantsude päeva korraldab Saaremaa Simmanitantsu Klubi ja Muhu kultuurijuht. Kutsusime külla pärimustantsudest huvitatud tantsurühmad, juhendajad või huvilised Hiiumaalt, Vormsil, Kihnust, Ruhnust, Muhust, Saaremaalt ja Tallinnast. Pidu toimus Muhu Spordihallis.

Tantsupäeval tutvustas pärimustantsude ajalugu rahvakultuuri dotsent PhD Sille Kapper-Tiisler, kes on tantsuansambli „Leigarid“ kunstiline juht ja tantsuõpetaja. Peale loengut algas tantsude töötuba, mida koordineeris Eena Mark. Päeva lõpus leidis aset ühine simman.

Kätli Saarkoppel

Muhulaste esindus.

Gert Lutter

Kuulamise ja kõnelemise aeg

Sügis süütab hinges leegi... Sellesamuse pimedat aja üleelamiseks, energia ja heade emotsioonide hoidmiseks ning teistega jagamiseks. Näitab valgust õhtuhämaruses ja hommiku-halluses. Ja sõrmed sügelevad kodutarre ning koosolemistesse lisama omalt poolt valgust, hubasust, õrnust. Kusagilt kaugetest aegadest, esivanemate südamesoojusega täidetuna, juuripidi edasiantuna, on see tulevalgel istumine sügisõhtutel ju

tänasesse päeva kaasa tulnud. Olla koos, olla lähedal, olla hing hinge ligi. Rääkida, kuulata, vaikida... Olla olemas.

Ei ole ju uudis, et lapsed on valmis kuulama, kui rääkija suudab neid kõnetada. Olgu selleks siis neile tuttav teema või nende endi pakutud algus jutulõngale, mis veerema hakkab. Lapsed oskavad ja tahavad kuulata, kui nad on kaasatud. Kui rääkija hetkeks end lapsekingadesse seab ning usaldab jutu võlu.

Nii lähevad seiklema laste hingedes imelood ja võluvärvid, loovad kirevaid mustreid laste fantaasialoomad ning nende võluvõimed. Igäüks tahab olla tiir kujunevast jutukerast. Me lubame neil seda kogeda ja oleme täiskasvanuna sada protsenti olemas, kui nad vajavad kuulajat. Meie

mängupäevi täidavad laste rõõmsõnumid ning sekka satub ka murekilde, kuid turvalise täiskasvanuga koos saavad neist parimad lood. Lood, mis meelitavad päikese välja ja lükkavad laiali murepilved. Lood, mis julgustavad nõrgemaid ja inspireerivad julgemaid. Lood, mis hoiavad.

*Me tuleme lugude juurest,
me elame lugusid luues.*

*Jätame oma tulevikele palad -
magusmahlaka kuulamise kuues.*

Astume hingedeagega avatud südamega. Keegi võib vajada just sinu lugu. Luba sõnadel sütitada kuulajat. Ole jutuvestja. Ole andja. Sest saaja on see, kes annab.

Maris Mägi

Muhu Lasteaed Munuke õpetaja

Liisi Selg-Räim ja Olaf Räim perre sündis 22. oktoobril tütar **Loviise** Räim.

Valla sügisene hõbelusikapidu toimub **7. novembril kl 11** Muhu Lasteaed Munuke saalis.

Head Muhu turismiettevõtjad!

Muhu Vallavalitsus kutsub kohtumisele esmaspäeval, **18. novembril kell 10–12** Muhu Maja kohvikus Kahverjan.

Külas on kogu Visit Saaremaa naiskond.

Teeme kokkuvõtteid möödunud turismisuvest;

Arutame järgmise hooaja plaane;

Räägime koostöövõimalustest ja sellest, kuidas ettevõtja saab nähtavam olla.

Palun anna osalemisest võimalusel eelnevalt teada annika@muhi.ee või 5622 1922.

Kohtumiseni!

Volikogu 16. oktoobri istungi päevakorrast

- puudega inimese eluruumi kohandamise toetamise kord,

- Muhu valla 2024. aasta 1. lisaeelarve 1. ja 2. lugemine, vastuvõtmine,

- Muhu valla eelarvestrateegia 2025–28 (mh ei rakendata 2025. a kaasavat eelarvet),

- maakonna arengustrateegia tegevuskava muutmine,

- tunnustusavaldused ja nende andmise kord,

- detailplaneeringu kehtestamine (Vahtraste k Pihlaka ja Vare),

- kinnistu koormamine isikliku kasutusõigusega (Pärase laudatee Elektri Levi OÜ kasuks 0,4 kV pingega elektrimaakaabelliini talumiseks),

- tee avaliku kasutamiseks sundvalduse seadmine (Kuivastu k Kaardi tee),

- informatsioonid ja arutelud.

Vallavalitsuse istungitelt

1. oktoober

Määrati sotsiaalhoolekandeli hüvitisi.

Võeti arvele peremehetu ehitisi - Kuivastu 0,4 kV elektriliin.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 6 kinnistut.

Otsustati jagada Suuremõisa k Lepiku: Lepiku (el.m) ja Evelini (mtm).

Otsustati liita üheks Jaani katastriüksuseks Pallasmaa k Jaani ja Vana-Jaani.

Otsustati seada sundvaldus avalikes huvides vajaliku tehnovõrgu talumiskohustuse kehtestamiseks Elektri Levi OÜ kasuks:

- Kuivastu k Kärneri uue 10 kV pingega maakaabelliini ja reservtoru talumiseks,

- Võiküla Meremäe uue 10 kV pingega maakaabelliini talumiseks,

- Kuivastu k Postijaama, Kase ja reformimata mü-le uute 0,4 kV ja 10 kV pingega maakaabelliinide, komplektalajaama ja reservtorude talumiseks.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Lõetsa k Koolieli mü.

Väljastati ehitusluba Mõisaküla Rebase mü suvila püstitamiseks.

Väljastati kasutusluba:

- Raegma k Mardi mü abihoonetele,

- Simiste k Sepa mü üksikelmule.

Kinnitati alla lihthanke piirmäär jääva hanke „Hellamaa külakeskuse väliskanaliseerimise rekonstrueerimine“ tulemused. Edukaks pakkujaks: Muhu Vesi OÜ.

8. oktoober

Eraldati vahendeid reservfondist (muuseum, noortekeskus).

Kinnitati kooli hoolekogu uus koosseis.

Ajutiselt vabastati korraldatud jäätmeveost 3 kinnistut.

Otsustati toetada laste huvitegevust: 57st taotlusest toetati 53 (MTÜ Orissaare Sport, MTÜ Konnonkonn, Aivi Auga Spordikool, lasteaiamuusikaring, eraspordikool Sepps, MTÜ M.F.C., Saaremaa Vibuklubi).

Kinnitati kirjaliku enampakkumise tulemused (Mustassaare Söödi korteriomand).

Määrati sotsiaalhoolekandeli hüvitisi.

Otsustati tasuda hoolekandeesutuse hoolduskomponent kehtestatud piirmäär ulatuses ja võtta üle hooldusteenuse tasumine.

Väljastati ehitusluba:

- Tamse k Tamse Õppehoone katuse rekonstrueerimiseks ja välimiste avatäidete asendamiseks,

- puurkaevude rajamiseks Kuivastu k Merevälja ja Kantsi k Tähvena mü-tele.

Rahuldati munitsipaalorteritega seonduvaid taotlusi (üürilepingu pikendamine, korteri vahetamine, kasutusse andmine).

Vaadati läbi volikogu materjalid.

15. oktoober

Kinnitati alla lihthanke piirmäär jääva hanke „Muhu Kultuuri- ja Vabaajakeskuse osalise ümberehitamise ehitusprojekti ekspertiisi tegemine“ tulemused. Edukaks tunnustati Ehitusinsener OÜ pakkumust.

22. oktoober

Väljastati projekteerimistingimused ehitusprojekti koostamiseks:

- Rässa k Sarapuu mü elamule ja abihoonetele,

- Lõetsa k Jaagutoa mü elamule ja abihoonetele.

Väljastati ehitusluba:

- Pädaste k Uus-Valka mü puurkaevu rajamiseks,

- Liiva k Hariduse mü Muhu kultuuri- ja vabaajakeskuse ümberehitamiseks.

Väljastati kasutusluba:

- Linnuse k Väikese väina teise 110 kV kaabelliinile,

- Liiva k Hariduse mü Muhu pastoraadi parki rajatud mänguväljakule.

Kinnitati kirjaliku enampakkumise tulemused maade rendile andmiseks.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 10 kinnistut.

29. oktoober

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 1 kinnistut.

Määrati kü-te sihtotstarbeks 100 % elamumaa:

- Mõisaküla Rebase kü,

- Kuivastu k Meremäe kü,

- Raugi k Männarahu kü.

Otsustati seada sundvaldus avalikes huvides vajaliku tehnovõrgu talumiskohustuse kehtestamiseks Võiküla Uuelu kinnistule Elektri Levi OÜ kasuks uute 10 kV ja 0,4 kv pingega maakaabelliinide ja komplektalajaama talumiseks.

Kinnitati avatud hankemenetlusega riigihanke nr 284150 „Digitahvli teostamine“ tulemused, edukaks tunnustati Aktsiaselts Dateli pakkumust. Eraldati toetusi omaalgatuslikele tegevustele.

Otsustati toetada laste osalemist huvitegevustes (lasteaiamuusikaring, eraspordikool SEPPS).

Lõpetati huvitegevuses osalemise toetamine vastavalt lapsevanema avaldusele.

Otsustati avalikustada valla kodulehel maakonna energiamajanduse ja kliima arengustrateegia eelnõu.

Detailplaneeringu kehtestamine

Muhu Vallavolikogu kehtestas 16.10.2024. a otsusega nr 169 Vahtraste küla Pihlaka ja Vare katastriüksuste detailplaneeringu.

Planeeringuala hõlmab Muhu vallas Vahtraste külas asuvaid Pihlaka (47801:003:0537) ja Vare (47801:003:0538) katastriüksuseid. Planeeringuala suurus on ligikaudu 2,48 ha.

Detailplaneeringu eesmärgiks on katastriüksuste elamu ja kõrvalhoonete rajamine ning ehituskeelvööndi vähendamine kavandatud tegevuse võimaldamiseks. Tulenevalt ehituskeelvööndi vähendamise eesmärgist üldplaneeringut muutva detailplaneeringuga.

Pihlaka ja Vare katastriüksustele kavandatakse kummalegi elamu ja kuni kolme abihoonete rajamist maksimaalse ehitisealuse pinnaga kuni 400 m². Vare maaüksusel olemasolevad hooned lammutatakse. Katastriüksuste veevarustus on kavandatud kahe krundi peale ühise puurkaevu kaudu. Reovee käitlemiseks on katastriüksustele kavandatud bioloogilised omapuhastid. Detailplaneeringuga tehakse ettepanek ranna ehituskeelvööndi vähen-

damiseks Vare maaüksusel hoonestusala ja kavandatava juurdepääsutee ulatuses.

Detailplaneeringu elluviimise eeldatavalt piirkonnale olulisi mõjusid.

Kehtestatud detailplaneeringu materjalidega on võimalik tutvuda valla kodulehel www.muhi.ee/kehtestatud-detailplaneeringud

Muhu Vallavolikogu otsustega saab tutvuda lahtiolekuaegadel Muhu vallamajas ja aadressil www.muhi.ee/Dokumendiregister

Täiendav teave tel 453 0680, maa@muhi.ee

Muhu Vallavalitsus teavitab detailplaneeringutest valla kodulehel, maakondlikus lehes ja üldjuhul ka ajalehes Muhulane (kui ilmumissagedus võimaldab). Lisaks on võimalus tellida endale teavitused meilile. Selleks palume saata meililistiga liitumise soov aadressil maa@muhi.ee

Tihuse Turismitalu OÜ pärjati Aasta arendusprojekti tiitliga, teatas 19. oktoobri Saarte Hää. Tihusel valmis tänavu kaasaja keskkonnatuleviku vastav 206-kohaline veiste laut.

Kalmisturegistri tutvustus

Muhu vald on liitunud kalmistute infosüsteemiga HAUDI. Programm lihtsustab nii kalmistutöötajate tööd kui annab ka lähedastele täpsed andmed matmispaiga kohta. Programm võimaldab igaühel leida registrist lahkunute hauaplatse nii nime kui sünni- ja surmadaatumi järgi ning võimaldab näha platsi asukohta kaardil.

2023. a kevadel alustasid Pille Tamm, Heiske Tuul ja Piret Lang Hellamaa kalmistul haudade ülesmärkimisega, et need siis hiljem programmi sisestada. Nii mõnigi mõõdakäija tundis meie tegemiste vastu huvi, et mis asju me siin ajame. Meil oli vastus kohe olemas: „Teeme inventuuri, vaatame, kas kõik on ikka alles!“

Kuuldes meie töö tegelikust eesmärgist, peeti seda väga tänuväärseks ja sooviti jõudu jätkamiseks. Aga tegelikult ei olnud kõik nii lihtne midagi. Palju oli tähistamata riste, purunenud

hauaplaate ja lihtsalt ajahambast puretud tähiseid, millelt polnud enam võimalik midagi ega kedagi välja lugeda. Meenub väike kummulikukkunud dolomiittahvlake, mille esipinda proovisime kolmekesi kokku lappida nagu puslet.

Nimetu rist Hellamaa kalmistul.

Pille Tamm

Lootsime, et meil õnnestub sealt nimed ja daatumid talletada, aga kahjuks tulemuseni ei jõudnudki – aeg ja ilmastik olid teinud oma töö. Mitmed mõistatused õnnestus siiski lahendada ja ehk sedaviisi päästa lahkunute viimsed puhkepaigad unustuste hõlma vajumisest. Meie abimeesteks sel teekonnal on olnud Ülo Rehepapi „Muhumaa – ajalugu, inimesed ja kohad“ ja ka digitaalne kirikuraamat, kust oleme leidnud kinnitust nii mõnelegi nimele, mis on algul kahtlusi tekitanud. Keerukust lisas omakorda erinevate nimekujude kasutamine ja vastuolulised andmed daatumites.

Nüüd, hingedekuul, on aeg mõtisklusteks ja meenutusteks neist, kes erinevatel eluetappidel on meie kõrval surnud, aga tänasel päeval puhkavad kalmistutel. Näitame üles oma austust sellega, et puhkepaiga tähistus oleks

valmistatud sellisest materjalist, mis kestab ja andmed oleksid loetavad ka järgnevatel põlvkondadel, sest inimälu on lühike.

Tööd oleme lõpetanud Hellamaa ja Sepamäe kalmistul ning nende andmetega on teil juba võimalik tutvuda aadressil www.kalmistud.ee. Lõpusirgel on Luteri kalmistu, Rinsi vana kalmistu ja Pädaste vanadekodu kalmistu (koondnimetusega Muhu kalmistu) andmete sisestamine.

Kui märkate ebatäpsusi või oskate midagi öelda mõne nimetu hauakoha kohta, siis oleme teile selle teabe eest tänulikud. Vaatame üle ja vajadusel täiendame. Iga hauaplatsi kohta on registris ka foto, mis on abiks koha leidmisel.

Kalmisturegistri teemadel palun ühendust võtta telefonil 4530672 või meiliaadressil heiske.tuul@muhu.ee

Heiske Tuul

Viinakuu ja hingedekuu Muhu Muuseumis

Väga ilus, soe ja kuiv oktoober on pikendunud muuseumi külastatavust. Kuu alguses kohtusime Muhu Lasteaia „Munuke“ „jäneste“ rühma laste ja õpetajatega Eemu tuuliku juures ja vaatasime, kuidas see vilja jahvatamine siis käsikivi ja veskiga käis.

19. oktoobril avasime Kunstitalis Marget Tafel-Vahtra, Sulev Vahtra ja Markus Oeselja tööde näituse. Näitust saab vaadata 20. novembrini muuseumi lahtioleku päevaldel T-L kell 10–17.

24. oktoobril ilmus Maalehes Eda Maripuu artikkel „Juhan Smuuli sündsundis kodunt lahkuma tema Vabadusristi kavalerist venna“.

Täiskasvanud õppija nädala raames toimusid muuseumis erinevad loengud-töötoad. 26. oktoobril rääkisid Eda Maripuu ja Mai Meriste teemal „Muhu talude töö- ja majapidamisriistadest Muhu Muuseumi esemekogus“. Huvilisi oli toredalt üle kümne ja pääses ka muuseumi hoidlasse.

1. novembril külastasid muuseumi ja Koguva küla Muinsuskaitse õigusosakonna töötajad Tallinnast ja nendega käis ringi muuseumi juhttaja.

Eda ja Mai tutvustasid muuseumi esemekogus olevaid Muhu talude töö- ja majapidamisriistu.

Meelis Mereäär

2. novembril rääkis Eda Maripuu „Kuidas uurida talu ajalugu“. Päeva teises pooles ootas Marget Tafel huvilisi Kunstitalis, kus rääkis näitusest ja keraamikast.

Oktoobrikuus tegelesime usinasti Hellamaa raamatu täienduste ja vigade parandustega. Õige pea väljub vigade parandus trükist. Novembri teisest poolest võivad raamatuomanikud küsida seda muuseumist ja Muhu raamatuogudest. Trükis on neile tasuta.

Novembris on meil mitmeid tellimusi ja kohtumisi, aga nendest kirjutame juba järgmises lehes. Käib eelarve koostamine ja vaikselt saame hakata tegema ka erinevaid kokkuvõtteid ja täitma vajalikke aruandeid.

Muuseum on avatud T-L kell 10–17 ja samadel aegadel pääseb ka Kunstitali.

Tervitustega

Siret muuseumist

Head Liiva küla elanikud!

Liiva küla koosolek toimub kolmapäeval, **13. novembril kell 17** lasteiaia saalis.

Päevakord:

- Külavanema valimine
- Lähiaastatele kavandatud

Liiva küla arendustegevuste tutvustamine

Ootame aktiivset osavõttu!

Muhu Vallavalitsus

Kenotaafiväli Vabadussõja kanglastele

25. oktoobril avati Muhu luteri kalmistul Vabadusristi kavaleride kenotaafiväli, andis teada 26. oktoobri Saarte Hää. Kokku sai sinna oma nimega kiviristi üheksa Muhust pärit sõjakangelast. Mälestuspaiga õnnistas Kaitseliidu Saaremaa maleva kaplan Hannes Nelis.

Kenotaafivälja rajamine on Saaremaa vabadusvõitlejate ühingu algatus, maatüki eraldas kalmistul Muhu vald. Välja õnnistamine oli ajastatud Muhust pärit Vabadusristi kavaleri Theodor (De La Carde) Märksa (VRI/3) 135. sünniaastapäeva tähistamisega. Märksa oli lendur ja filmioperaator, kes tegutses hiljem USAs.

Muhulaste õpetaja Bruno Mägi

1. oktoobril sai 90 aastat täis Muhu teenekal koolimehel Bruno Mägil, kes ainsana oma generatsiooni õpetajatest seda oma pere keskel tähistada sai. Tema eakaaslased Rein Lahke, Linda Vapper ja Koidula Vigla, kes kõik 1934. aastal sündinuna oma pikaajalise panuse Muhu kooliellu jätsid, on paraku juba meie seast lahkunud.

Linnuse Villemi juurtega kaksikvennad Bruno ja Andi Mägi sündisid Haapsalus, kuid lapsepõlv möödus Linnuse Vanaelul, mille ema Akiliina oli otnud. Koolitee algas ja lõppes Muhus Piiril, kus Bruno oli koos Rein Lahkega Muhu Keskkooli viimases ehk kolmandas lennus. Sama aasta 1. septembrist astus ta ise õpetajana Pamma 7-klassilises koolis klassi ette. 1961. aastast oli Bruno tagasi Piiril, kus temast sai õpetaja Piiri 8-klassilises koolis. 1970. aastal lõpetas Bruno Tallinna Pedagoogilise Instituudi joonistamise ja joonestamise erialal. Bruno abikaasa Meida on pärit Tamselt. Koos kasvatati üles tütar Signe ja ühine poeg Matis. 1976. aastast jätkas Bruno, nagu teised Piiri kooli õpetajad, Liival nүүдses Muhu Põhikoolis, kust ta 1995. aastal pensionile siirdus.

Bruno Mägi õpetas lisaks joonestamisele ja joonistamisele ka ajalugu ja poistele käsitööd. Viimast ta oma sõnades kohaselt kusagil õppinud ei ole, aga töö õpetas tegijat ja suur huvi asja vastu võimaldas seda tööd edukalt teha sellest hoolimata, et nõukogude ajal oli raskusi nii tööriistade kui ka

materjalidega. Tänapäeval on seda raske ette kujutada, et õigupoolest oli see õpetaja mure, et lastele oleks töö tegemiseks midagi kätte anda. Tuli kolhoosist käia materjale küsimas, sest poest ei saanud muud kui suuri raudnaelu. Suur asi oli, kui Tallinnast sai seljakotitäie hõõvleid tuua. Tol ajal küll oli poistel taskunuga enamasti endal alati kaasas, kuid mõnel ei olnud ka ja seetõttu kadusid 10 väga head taskunuga koolist kiiresti ära. Brunole see väga suurt meelehärmi ei teinudki, sest lootis, et poisid ehk kodus nendega midagi asjalikku teevad.

Bruno õpilased meenutavad temaga seoses alati laskeringi, mis poiste, aga ka tüdrukute seas oli väga populaarne. Püssi polnud sugugi kerge saada ja kõigepealt pidi õpetaja endale relvaloa hankima. 20–30 lapse peale oli üks sportpüss. Laskemoona hankimine oli tunduvalt kergem ja märklaualehti saadi kohalikust sõjaväeosast. Laskmine toimus pastoraadi tööõpetuse klassis, kus kuuliaugud seina sisse jäid.

Õpilased on meenutanud ka filme, mida Bruno Mägi oma ajalootundides näitas. Koolil oli filmiaparatuur olemas, aga kasutada oskas seda ainult õpetaja Mägi. Kui päevakorras oli tehniliste vahendite kasutamine õppetöös, siis oli õpetaja Mägi teistest õpetajatest peajagu üle. Kui selle artikli autor Bruno Mägi asemel ajalugu hakkas õpetama, siis seisis ajalooklassi riivil aparatuur, mida ma oma silmaga

Piiri kooli õpetajad 1976. Esireas Jutta Peegel, Hilda Rand, Linda Vapper, Koidula Vigla. Taga Rein Lahke, Eljuhanda Schmuul, Jutta Naaber, Senta Room, Aili Maripuu ja Bruno Mägi.

Muhu Muuseum

varem ainult põgusalt ja pimedas ruumis näinud olin. See oli epidiaskoop, millega sai raamatust pilte seinalle näidata. Selliseid aparate oli nõukogude ajal väga vähe ja kahtlemata oleksin seda kasutanud, kui oleksin teadnud, et see keskaegse väljanägemisega aparatuur ka töökorras on. Õpilased, kes epidiaskoobiga ilmselt paremini tuttavad olid, andsid igatahes oma panuse, et seda kasutada enam ei saanudki.

Bruno kohta on kooli dokumentides vabandavalt mainitud, et kuna õpetaja Mägi annab erinevaid aineid, siis läheb tal nende ettevalmistamiseks ja tööde kontrollimiseks rohkem aega ja ühiskondlikke ülesandeid ta seetõttu

väga usinasti ei täida või hilineb täitmise. Lahtiseletatult tähendas see seda, et iga lolli korraldust Bruno Mägi täitma ei tõtanud ja täitis ainult neid korraldusi, mille puhul oli ilmne, et nendest ei pääsenud, kuna käskijal ei paistnud asi meelest minevat. Väga tore oli lugeda, et NLKP 25. kongressi materjale tutvustas Bruno Mägi Muhu kiriku kui arhitektuurimälestise näitel ja sai selle eest isegi kiita. See iseloomustab hästi nõukogude aja võimalusi, mis tänapäeva ametlikus versioonis oli igas mõttes väga kole ja pime aeg. Kui oli õige inimene õiges ametis, siis oli ikka võimalik objektiivselt asju valgustada.

Eda Maripuu
Muhu Muuseum

Raissa Kõvamees

Kui kell seinal teatab kolmandat uue päeva tundi, tõmban puldani-kuue kapuutsi üle pea ning astun õue tuulisesse pimedusse. Võtan ohjad ja istun vankrile. Taevast pole ainustki tähte, maa ei paista, tee on vaevast aimatav. Me tunneme viimast aga mõlemad hästi, mina ja mu valge. Me kumbki ei alga seda kahekümne-kilomeetrilist ringi esimest korda. Orissaares peetakse igal nädalal turgu ja sinna sadamasse ujub merekajakas "Hansi", tuues kahe saare rahvale pealinnast kaasa mõndagi tarvilikku. Nii siis üks tee ja kaks asja.

Vanker liigub, hobuse jalaasteid ning kruusa krudisemist rataste all on tuule tuhinas aga vaevast kuulda. Pimedus peidab ümbruse endasse,

teeb tuttavad paigad olematuks, muudab üksiku ränduri teel nähtamatuks eikellekski. Kolmas tund peale südaööd kuulub vana rahva arvustuse kohaselt juba hommikule. Siis tõusti korralikes taludes sängist ja asuti tööle nagu aasta-aeg seda nõudis: suvel merele või väljale, talvel rehetuppa voki või hõõvliপিংgi taha. Ma pole pimearg, ent surnuaia lähedus täidab rinnaaluse siiski kerge kõhedusega. Seal suurte puude varjul puhkab neid, kes mulle elus olid lähedased, sõbrad või tuttavad, sügisilma raske läbi paistmatu mantel annab neile hetkeks tagasi lihliku olemuse, näen neid kõiki kordamööda. Üks oksast irdunud niiske leht libiseb üle mu näo. Võpatan ja tunnen kül-

mavärina näpistust seljal. Normaalseks muutub hingamine alles Kaarlipoe üle aia ulatava vahtraladvastiku all, kuhu juba kuulub suurel maanteel liikuvate hobuste kabjalööke ning vankrite kõdinat. Ja siis nagu päris kogemata olen äkki pika voori keskel. Eespool sosistatakse, tagapool naeratakse ja järele tuleva teelise vallatult tujukas hõbune õhkub kuumade hingearu otse vastu mu kaela. Majades magatakse alles, ei vilgu tulesilma ei Roostelt ega Orbuselt. Kes peakski neis paigus olema ärkvel sel varajasel tunnil, kuna need mõlemad kanged ärimehed ning turu vahet tallajad, nii punane Hans kui ka rikas Priidu, magavat juba mõnda aastat maa mullas.

Jalad kasuka sooja tundub mõnus ja uhkegi külitada vankrikotil ja lasta pimeduses mööduda magavat ümbrust, mida tunnendavad peaaegu käsikaudu. Viiraküla koerte kilked harvenevad ja kauge-nevad, peagi leiad end Härjaaugu kohalt, kust algab Vanamõisa piir ja taeva hallis nähtamatuses võib aimata Piirimetsa mustjat siluetti. Härjaauk on mu vana tuttav, selle jääl sai lapsena tehtud mõnigi lõbus liutuur, ega ole võõras too august mõnisada sammu eemal olev majagi. Eks see ole Rihvakopli, üks endisi koolimaju, ikka veel nägus oma kollaste kambrite ning kirju raudkivist talliga. Vana Rihvakopli Jaani, toda üle Muhu kuulsat

Loe edasi lk 5.

TURULINE

(Seniavaldamata jutt)

TURULINE

Algus lk 4.

tohtrit ning akende klaasijat, kes oma lapsed linna koolides lasknud tarkust õppida ja keda selle tõttu kodusaares harva nähti, pole muidugi enam, nagu pole enam ka ta ületee naabrit Vana-Orbuse Sassat, lugupeetud ja eriti naiste poolt eelistet kingseppa, kes pisut lonkas, et olla kohane oma ametile. Suured "intelligendid" olid need vanad mõlemad, nad kandsid prille ning kuldketi üle rinna ja kuigi Sassal polnud nii koolitiet lapsi kui Jaanil, oli tal puhas kodu ja valge põllega kena naine Ingel, kes meile, lastele, oma hõbehalli pea ning lahke oleku tõttu tundus tõelise inglina.

Mõtteid tuleb ning läheb, pilte ilmub ja kaob, voor aga liigub nagu pikk lülidest koosnev lohe, tehes, Piirilt läbi jõudnud, varsti keeru vasakule, teele, mis ehitatud koos väina tammiga ja mida kohalik rahvas ikka veel kutsus uueks sillaks. Nüüd ärkab roomaja pea äkki nagu unest ja temaga koos saab elavaks kogu keha, sabaots kaasa arvatud. Algab sõit, tuline ja kärrikas. Kes teeäärsetes majades veel magab, peab ärkama.

Kust või kunas tuleb valgus, ei märka, nagu oleksid kogu tee sõitnud kinnisilmi, ent jõudes väina tammile, eralduvad pimedusest käsipuude read, silmad vee värvilt määritlematut pinda ja ranna äärt palistava pilliroo tumedat metsa. Vaatad ette ning õiendad tahapoole — leidub mõnigi tuttav nägu ja mõnigi ajutiselt endale hobuse kõrvall kõndimisega sooja tegija paneb käe mu vankri redelile ning imestab: "Näds, ta koa! Tere varominguust!" Jah, "ta on koa". Nimetust lülist pikas vooris on saanud nimeline, maise elu poolt peale pandavaid kohustusi kandev sipelgas.

Turul on üksteisega suures laastus kõik sarnased ja Orissaare oma pole mingi erand. Ostu-müügi tehingud käivad niisugusel iganädala laadal kähku ja kärata, kelle asi aetud, kaob. Sadamas on lugu teine. Just nagu oleks rahale peos keeratud teine külg. Oli kiri, ent nüüd näitab end kull. Kitsa tee ning turupäevase tiheda liikluse tõttu oled sa siin kellelgi ikka jalus. Ei leia seda üks, teeb teine kindlasti. Jõuan vaevalt hobuse laomaja ette ajada, kui keskealine Saaremaa taat paiga enda oma arvab olevat.

"Tee lahti!", käratab kuri karune hääl ja kuna nõudmine kohest täitmist ei leia, jätkub tõrelemine.

"Kuule sa, kõrtsik, käi oma māraga kus seda-teist. Kaua ma ooda. Äga sa põle siia magama tuld. Tõmba käru kõrvale, hei!... Kuulid või's kuuli mätte?" Tõstan ehmunud pilgu käratseja punetavasse, karvadega ohtralt õnnistatud näkku, millest piidlevad kaks sinist linaõit. Ära pane tähele, ütleb nende põhja peidetud muie.

"Ära pane tähele," trööstib ka energiline ja alati abivalmis sadamkapten härra Ots (kes 1941. aastal koos tuhandete teiste ausate eestlastega "sõitis" Siberi).

Tegelast, kelle kätte on usaldet ühe ühingu autorool, pahandab mu kohalolu veelgi enam. Pasun ta käe all röögatab kurja kuulutavalt. See on käsk neljajalgsele, et tee nüüd midagi, löö aisa alt välja, aja end tagumistele püsti, purusta rakmed või hüppa üle kai ääre!... Tee midagi, ühte või kõike neist, ükskõik mida, aga ära seisa seal nagu kinni seotud jalgadega lammas!...

Ta tuututab asjata. See hääl ei avalda mu valgele mingit mõju. Loom ei liiguta kõrvugi ega nihku paigalt ka siis, kui raske masin mürinal otse ta ette veereb. Nagu ma niisuguseid oma rohketele reisudel küllalt poleks näinud, ütleb targa kabjalise pilk üleolevalt. Seesugune vintske vastupanu ühe tühja-palja loogaaluse poolt on autojuhile liig. Ta pea ilmub aknast, õline käsi kergitab mütsinoka silmilt ja kohe läheb lahti kraaksumiseks, selges maakeeles öeldud, sõimuks sõnadega, milliseid ei trükita. Need pole sihitud hobusele, vaid omanikule ja nende vastu on ainult üks kaitse: paks nahk. Et mul see puudub, panen välja kogu oma näitleja ande ning osavuse ja teesklen kurtumma.

Võttes ohje — ometi viimaks võin seda — noogutan eevalikust kiusatusest aetuna autorooli taga istuvale varesenäole jumalagajatuks peaga, näitan hambaidki, nagu oleks ta mõni sõber, keda jälle näha soovid, ja ime — ka seal tõuseb käsi, teeb viipe ning üle mehe palge leviv naeratus muudab kurja murdjalinnu kõveriku sõbralikuks kodukuke näoks.

Aeg on vahepeal astunud pikakade sammudega edasi, hommikust saanud keskpäev. Sügise päike kuldab silla kividel lamavaid õlekõrsi, all paadis võtavad õist saaki müügile toonud kalurid lõunat. Turuplats on tühi, tee ainult meie, minu ja mu valge päralt.

(Tänu tütrele Jutale vahendamast!)

HELLAMAA RAAMATUKOGU JA
LIIVA RAAMATUKOGU KUTSUVA:

**LAUPÄEVAL 9. NOVEMBRIL KELL 11
HELLAMAA KÜLAKESKUSES**

hingedeaja
**Keele ja meele
kohvik**

Eha Ennemuist "Oliüks Henno Käo"

Kaia Ljaš "Räägime matustest"

Muusikalist külakosti pakub Uijee

Temaatilised raamatuväljapanekud

Suupisted ja keelekastid

Olete oodatud!

Eakate võimlemine toimub teisipäeviti kl 14 Hellamaa Külakeskuses. Juhendab Mall Noormets. Ühe korra pilet 5.-, viie korra pilet 15.- Lähem teave tel 5307 1949.

KUNSTITALL
KIRG ARMASTUS PRESSLOOM

KERAAMIKA
Marget Tafel-Vahtra

TÄISPUITOBJEKTID
Sulev Vahtra

KUJUNDUS
Liivika Krigoltoi

TAIMESEADE
Markus Oesalg

13.10.-20.11.2024

Taluarhitektuuri toetusmeede lõpetatakse

2025. aastal väheneb muinsuskaitseameti kaudu jagatavate toetuste kogueelarve keskmiselt 5 %. Selle asemel, et kärpida ühtlaselt kõiki toetusvoorusid, lõpetab amet alates järgmisest aastast mittekaitsealuse ajaloolise taluarhitektuuri toetusmeetme, mis oli mõeldud ajalooliste talude korrashoiuks.

9. oktoobri MKA pressiteatest

Eesti talutool

25. oktoobril avati Saaremaa Muuseumis näitus „Nelja jalaga maa peal. Eesti talutool“. Ligi 70 unikaalset tooli jutustavad mööblimoest, piirkondlikest eripäradest ja osavate kätega meistritest. Näitus jääb avatuks 25. maini 2025. Eesti talutoolide lugu on kirja pandud ka näituse raamatusse „Eesti talutoolid“ (ERM, 2023). Vt ka: www.erm.ee/et/nelja-jalaga-maa-peal.

23. november – 100 a tagasi (1924) asutati Muhu Piimaühing.

Teateid

Alliku õised ajujoogad: 9. novembril kl 18 Hellamaa Külakeskuses. Avatud kohvik.

Ujumine Leisi kooli ujulas igal kolmapäeval, väljasõit valla bussiga Liiva kiriku parklast kl 18.00. Täispilet 8 eurot, soodus 5 eurot. Registreerimine telefoni teel (Kätli) 5307 1949, kultuur@muhu.ee, ise saab registreerida lingi kaudu <https://tinyurl.com/leisikooliujumisetabel>

Tambet ja Pille Tamm avaldavad järje kaks aastat tagasi ilmunud **lasteraamatule** „Paulus, Kusta ja linnavurled“, kin-nitas 12. oktoobri Saarte Hää. Tambet ja Pille kirjastavad oma raamatuid ise, neid saab toetada Hooandjas.

Virtsu alevik soovib liituda Muhu vallaga, nentis 26. oktoobri Saarte Hää. Muhut ja Virtsut seob ajalooline taust, kuna paljud muhulased on aegade jooksul Virtsu kanti elama läinud.

novembris avatud:
N, R, L kl 10–15.

Muhu identiteedist

Algus oktoobri Muhulases.

Õigeusk tõi Muhusse rohkem head kui halba, kuigi peavoolu ajaloo-kirjutus on viimased 150 aastat vastupidist väitnud, nimetades seda venestamise tööriistaks. Muhus võib väita vastupidist: tänu õigeusule ilmusid esimesed haritud muhulased ja õigeusk pidi ennast muhulaste järgi kohandama, ega siis siin muidu ei korraldatud õigeusu kirikus samamoodi leeriõpetust, nagu muhulased luteri kirikus harjunud olid. Kohalikud preestrid ja köstrid olid aktiivsed kultuuri-elus.

Samal ajal mõjutas õigeusu kirikute värvirõõmus interjööri ka muhulaste värvi- ja ilumeelt, nii et võimaluse saabudes hakkasid muhu naised endale järjest kirka-maid riideid tegema. Viimane on jäänud muhu käsitöö osaks tänase-ni. Kui muhulase igapäevane riietus ei pruugi erineda tänapäeval muust Eestist või maailmast, siis muhu käsitöös on need värvid kõik alles ja kui tahes hea käsitöötegija, kellel muhu juured puuduvad, ei pruugi selliseid värve ja värvikom-binatsioone nagu erkroheline, erksinine (tuisinine), roosa ja oranž (kolne punane) lihtsalt välja kannatada ja valib tooni või kahe võrra mahedamad, mille taga-järjel kaotab üldmulje oma sära.

Teine muhu käsitööd ja seega ka muhulast iseloomustav külg on viimistluse täiuslikkus ja teostuse korrektsus. Õiget muhu tikandit näeb töö pahemal poolel, mis peab välja nägema sama korralik nagu esikülj. Kõik koed peavad olema ühtlased, pisted tihedad. Samas ei saa muhulaste puhul rääkida as-keetlikkusest: kõike peab olema – Juhan Smuulilt sõnu laenates – „määratsevas külluses“.

Sama võib öelda meeste käsitöö kohta. Seoses sel aastal toimunud toolinäitustega avaldas üks restauraator korduvalt imestust

selle üle, et muhu talutoolid erinevad mujal kasutusel olnud toolidest oma mitmekesise ja rohke dekoori poolest. Nägin seda ise ERM-i toolinäitusel kaks aastat tagasi. Teiste toolide puhul ei olnudki midagi vaadata, kui ei juhtunud just olema mingi suur tooli- või puutööhuviline. Muhu toolid on aga igatüüsi isemoodi ja, nagu öeldud, pole kaunistuste ja isegi värvidega kokku hoiatud. Teostuse laitmatuse on sellega sisse kodeeritud, sest pole ju mõtet mingit kätt kaunistada, rääkimata teistele näitamisest.

Muhulane peaks ka muhu *kielt riakima*, aga sellega on sama lugu nagu eesti keelega, et räägitakse selle tähtsusest, aga pigem inglise keeles. Muhu keele tähtsusest räägitakse enamasti eesti keeles. See, et need, kes seda keelt oskavad, võiksid seda ka igapäevaselt kasutada, justkui ei tule kõne alla. Hea, kui kasutatakse üksikuid väljendeid. Selle asemel harrastavad haritud ja koolitatud muhulased asendus-tegevusi: suruvad kõnekeelt muhu kirjakeelt arendades kirjasõnasse. Sellel on keele säilimise seisukohalt väga vähe tähtsust, sest keel on tegelikult poliitiline mõiste, mis käib kaasas riiklusega ja peaks ühe riigi rahvast ühendama. Kõigi eesti murrete arendamine kirjakeeleks seda eesmärki ei täida. Vaadakes kas või šveitslasi ja inglasi, kes räägivad oma murdeid, aga kirjakeel on neil Prantsusmaalt, Saksamaalt, Itaaliast ja Oxfordist. Nii et elagu muhu keel, mida muhulased räägivad, mitte ei kirjuta ega loe. Muhu saarel ei ole vaja olla nii viisakas, et kui kirjakeeles räägitakse, siis tuleb üle minna kirjakeelele. Sama lugu on muidugi eesti keelega, mida eest-lased järjest vähem räägivad ja kohe inglise ja isegi vene keelele üle lähevad, kui tundub, et kõneleja emakeel ei ole eesti keel. Kuidas

saavad siis soovijad seda keelt õppida ja praktiseerida?

Muhu vald võiks hakata muhu keele rääkimise eest lausa valla preemiat välja andma. Muhu keeles on kangesti kenad sõnad, mida mujal ei tunta *kut aidarait, munuke, nallernaat, siniõll, külmpersse, nahklapp, ruima jne*.

Keelest rääkides peab üheks muhu identiteedi osaks nimetama ka **sõnaosavust**. Kuulsad on muhu külavahelaulud, mida Ingrid Rüütel on uurinud, ja praegugi on Muhus silmapaistvalt suur hulk inimesi, kes suudavad oma mõtteid luulevormis väljendada.

Lõpuks ka sõnast **muhulane**, mille kõrvale igasugused muud sõnad viimasel ajal koos uute Muhu elanikega või „ärakaranud“ muhu-laste järeltulijatega järjest rohkem muhulaste kõrvu kriibivad. On selge, et neid kasutades ei mõelda midagi halba, aga võiks arvestada enamuse kohalike elanikega, kellele sellised hellitusnimed eriti ei meeldi. Kui tegemist on Muhu külalistega, siis pole sinna midagi parata, aga need, kes on otsustanud oma saatuse Muhuga siduda, võiks siinsete inimestega pisut rohkem arvestada, sest need, kes ennast muhulasteks peavad, ei taha olla midagi muud. Need, kes on nii eesrindlikud, et sõna muhulane neile liiga vana-moeline tundub, võivad muidugi üksteist selle nimega kutsuda, aga põliste muhulastele see pigem ei meeldi. Uut on Muhusse alati tulnud, aga küsimus on proportsioonides. Kui uut on rohkem kui neid, kes vana veel mäletavad ja oskavad, siis võib ka muhu iden-titeet täielikult muutuda. Küsimus on, kas ja kellele seda vaja on, kui „...tulijale kõik on võõras ja olijatel kaob kultuur...“

Eda Maripuu

Muhu Muuseumi teadur,
tuudud muhulane

Elanikkonnakaitse - oskus ise ennast aidata

tuleb sellesse suhtuda tõsiselt ja käituda kiiresti vastavalt juhiste-le.

Kõige äärmuslikum ohuteavituse meede on praegu paigaldamisel olevad sireenid. Neid kuuldes tuleb kohe varjuda lähimasse siseruumi ning alles siis otsida lisateavet.

Enamike sündmuste puhul edastab riik ohuteateid nt SMS-iga EE-ALARMi saates. Esimesele ohuteavitu-sele järgneb alati detailsem teave riigi kriisikanalites ja meedias: kriis.ee, olevalmis.ee, riigi infotelefon 1247, samuti ERRist jt uudiska-nalistest.

Varjumishoiatuse korral tuleb kiiresti tegutseda. Mõelda läbi, kuhu oma kodus, tööl või pea-mistel liikumismarsruutidel saab varjuda. Üldiselt on parim varjumiskoht lähim varjumiskoht; avalikku varjumiskohta maksab kasutada puhul, kui liigud tänaval.

Riik ei anna evakuaatsiooni-korraldust kergetähtsusega ja kui see tuleb, siis tuleb seda kohe täita. Parim viis on ohupiirkonnast lahkuda, minna suvilasse või lähedaste juurde. Evakuatsioonikoht on mõeldud eelkõige neile, kellel puudub alternatiivne elu- või peatumispaik.

Muhulased koos ministriga Kihnus

Algus oktoobri Muhulases.

Kihnu kirik et.wikipedia.org/wiki/Kihnu_Püha_Nikolai_kirik

Kihnu Püha Nikolai kirik asub samuti Linakülas. Ehitatud 1784. Üks vähestest õigeusu kirikutest, mis on kohandatud selleks luterlikust sakraalhoonest. Mõõtmised 23 x 11 m, kellatorni kõrgus 40 m. Eriti suurt huvi kiriku vastu tunnevad suviti saart külastavad turistid, aga ka kohalik rahvas ei ole sugugi usuleige. Interjööris on elemente, mis on unikaalsed selle sõna otseses mõttes. Altari kohal kõrgub maali koopia Leonardo da Vinci Pühast õhtusöömaajast. Muidu aga sarnaneb sisustus meie Hellamaa kirikule. Koor asub altari paremal pool, selle poole seljaga seistes. Raskusi on kirikuõpetaja ja teenindava personali leidmisega. Suviti pidev lahtiolek eeldab täiskohta.

Kihnu kiriku sisevaade.

Kihnu muuseum

kihnumuuseum.ee/

Kihnu muuseum asub samuti Linakülas, kirikust otse üle tee. Avatud 1974. a. Muuseumi avamiseks kogus Kihnu kooliõpetaja Anne-Mari Buravkova kaks aastat eksponaate, mille ta sai suuremalt osalt Theodor ja Sinaida Saarelt. Väljapandud üksikobjektid pärinevad aastatest 1920 kuni 2020. Vanas koolimajas asuv muuseum

vastab nüüd kaasaja nõuetele ja tutvustab Kihnu pärimuskultuuri. Põhjaliku uuendusküüri läbi teinud Kihnu muuseum avati 20. juunil 2009. Hoone esimene korrus on täies ulatuses külastajatele avatud, teisel korrusel paiknevad muuseumi töötajate kabinet, panipaigad, lugemissaal pärimuskultuuriga tutvumiseks, nõupidamiste ruum.

Peab ütleva, et nii eksponaatide rohkuselt, nende oskuslikult välja-panekult kui ka originaalsuselt annab Kihnu muuseum silmad ette ka palju suurematele muuseumidele ja nende väljapanekutele.

Kihnu Jõnni vahakuju Kihnu muuseumis.

Omaette nähtus on muidugi kihnu rahvarõivad. Mehed mees-teks, aga naiste rõivastus on terve teadus omaette. Erineva tähendusega seelikud – kõrdid, sadat liiki põlled, Venemaalt toodud spetsiaalsed pearätikud jm esemed. Kusjuures ühtegi neist ei tohtinud pidevalt kanda – selle järele valvati kiivalt ja ühtelugu.

Kihnu tuletorn

www.kultuuriruum.ee/tuletorn/

Kihnu tuletorn on valmistatud malmist 1864. a Inglismaal Porter & Co tehases ja siin kokku monteeritud. Kokku telliti Eestisse kolm tuletorni (Vormsi, Virtsu ja Kihnu, neist kaks viimast identse projektiga, erinevus vaid värvuses). Kihnu tuletorn asub saare lõunatipus Pitkänä neemel (valge puak – tuletorn kihnu keeles). Torni kõrgus on 28 m (merepinnast 29 m). 1882. a hakati valgustamiseks kasutama petrooleumi, alates 1996. a töötab tuletorn automaatselt.

Kihnu külad

Kihnu saar on Liivi lahe suurim saar ja suuruselt Eesti seitsmes saar, pindalaga 16,9 km², 7 km pikk ja

Kihnu valge "puak".

4 x Hants Kipper

3,3 km lai. Kõrgeim looduslik koht on 8,5 m üle merepinna, tehise-objektidest muidugi mastid – mõnikümme meetrit kõrged. Koos ümbritsevate laidudega moodustab Pärnu maakonda kuuluva Kihnu valla.

Elanikke on siia-sinna, aga ümmarguselt 700 inimest, olles elanike arvult Eesti neljas saar. Saarel on kokku neli küla: Lemsiküla, Linaküla, Rootsiküla ja Sääre küla. Kihnu saar ise on juba üks Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi. Selle teeb eriliseks sinne kultuur ja traditsioonid, mistõttu saar on kantud ka UNESCO suulise ja vaimse pärandi maailmanimekirja.

Saare elanike peamiseks elatusallikaks on kalandus ja turism. Kihnu vallas on registreeritud 144 äriühingut ja füüsilisest isikust ettevõtjat. Kihnu Virve järeltulijad soovivad saarel avada temanimelise spaa.

Saare küladega tutvumiseks oli Veera Leas valinud ilusale ilmale sobiva transpordiliigi – veoauto. See

oli ka praktilisel ainus võimalus peale jalgrataste. Jalgsi oleks seda teed võinud käima jäädagi, vähemalt ühe päeva raames.

Mis siis silma jäi? Vaatamata UNESCO pärandile käivad saarel hoogsad ehitus- ja remonditööd. Harvaks on jäänud vanad, eeteriitkatustega, lagunenud hooned. Ehitusmaterjalidena kasutatakse kaasaegseid liike: katusekivi, katusekivi imitatsiooniga plekki, päikesepaneele ja viimistlusmaterjale. Saar jätab üldiselt väga korraliku ja hoolitsetud mulje, aga mõni üksik roogkatus (tegelikult nägime vaid ühte) ei suuda muuta tõsiasja, et kaasaeg on siia saabunud.

Murukattega lennuväljal puudub regulaarne lennuliiklus, küll saabuvad siia mõned eralennud maailma eri paigust.

Toitlustamine

Väärib eraldi äramärkimist. Nii häid toite kui Kihnus pole mujal enam ammugi saadaval (ahjus küpsetatud kiisafilee ja mis kõik veel). Kas on asi selles, et transport saarele on kallis, või selles, et siin kasutatakse valdavalt kohalikku, looduslikku toorainet ja on säilinud traditsioonilised toiduvalmistamisvõtted, aga igatahes oli hea, et meie reis kestis vaid ühe päeva – muidu oleks võinud end lõhki süüa.

Külavanemate nimel tänan taas kõiki selle ettevõtmise võimaldajaid-korraldajaid ja soovin jätkuvalt toimekust ning tõhusust selliste silmaringi laiendamise ja kogemuste vahetamise seisukohalt äärmiselt oluliste õppereiside läbiviimisel.

Hants Kipper

Lõetsa küla külavanem

Reisisellid tuletorni all.

Annika Auväart

* Küttepuid, pelleti ja briketi müük üle Eesti. www.puu24.ee või helista 5200093, 6000136.

Adrem Kinnisvara

www.adrem.ee

Kõige parem ülevaade Muhu kinnisvarast!
Kinnisvara vahendus ja arendus alates 2002. aastast.

Meie kontor asub nüüd uues Muhu Majas, Liiva keskuses, kus on mugav võimalus meie klientidel kaugtööstuste vormis lepinguid sõlmida.

Lauri Kolk, lauri@adrem.ee, +372 5191 2950

Allan Pajus, allan@adrem.ee, +372 56 900 411

Võta meiega julgusti ühendust, kui soovid osta-müüa!

Lõuna-Eesti
ERAMETS

Metsale hea
peremees!

Ostame metsakinnistuid ja
raieõigust üle Eesti

☎ 50 72 544

✉ mets@erametsa.ee

www.erametsa.ee

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Pühapäeval, 10. novembril kl 14 jumalateenistus armulauaga (pastoraadi talvekirikus). 25. pühapäev pärast nelipüha.

Pühapäeval, 24. novembril kl 14 jumalateenistus armulauaga (pastoraadi talvekirikus). Igaviku-pühapäev. Kuningas Kristuse püha.

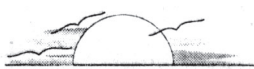
Värsked teated kodulehel muhu.eelk.ee Koguduse õpetaja **Hannes Nelis**, tel. 529 1881, e-post: hannes.nelis@eelk.ee

EKNK Muhu kogudus Hellamaa Külakeskuses
10. ja 24. novembril kl 16 jumalateenistus. Jumalateenistusega samal ajal toimub lastetöö. Peale jumalateenistust on kõik oodatud kohvilauda.

13. ja 27. novembril kl 18.30 Kena sõnumi õhta.
EKNK Muhu koguduse pastor Alur Õunpuu, mob. +372 5333 0009, e-post: muhukogudus@eknk.ee; www.facebook.com/muhukogudus

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

- 27. septembril 90-aastane **Helju Tuulik**.
- 3. oktoobril 79-aastane **Kristi Ligi**.
- 7. oktoobril 93-aastane **Hilja Schapel**.
- 17. oktoobril 67-aastane **Andres Sooäär**.
- 29. oktoobril 84-aastane **Heino Auväärt**.

Tunneme kaasa omastele!

Jõulukuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Oskar Saarkoppel	98 (12.12)	
Silvi Grigorovitš	97 (2.12)	
Harald Kreen	93 (2.12)	
Uno Saat	91 (10.12)	
Heljo Nõu	91 (14.12)	
Lydia Uibo	91 (31.12)	
Aili Nõu	89 (2.12)	
Mihkel Kolk	89 (22.12)	
Aimi Väärtnõu	84 (10.12)	
Kalvin Jürjestaust	82 (1.12)	
Selma Vaga	81 (28.12)	
Anni Saveli	75 (3.12)	Valeri Jakunin 60 (5.12)
Matti Kuning	75 (10.12)	Tähve Saarkoppel 60 (7.12)
Henno Liik	70 (10.12)	Ülle Rist 60 (8.12)
Evi Tüür	70 (15.12)	Matti Niinep 60 (17.12)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Hellamaa Külakeskuses 2. novembril kl 19 dokumentaal-draama **"Tüli"** Sõmeru näiteringi esituses. Pilet 10 eurot.

Hellamaa Külakeskuses 2. novembril kl 20–21.30

Anne Kann "Mida tähendab kuuluda peresüsteemi?"

Loeng sellest, kuhu ja kuidas me süsteemses vaates kuulume.

Pilet 10 eurot, paaridele 15 eurot.

SÜNNIPÄEVAPIDU

☀ **Uijee 10** ☀

Reedel, 15.11. kell 19
Muhu Põhikooli saalis

Esinevad Muhu taidlejad
TANTS
KOHVILAUD

Detsembri Muhulase materjalid on teretulnud **30. novembri õhtuni**.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 5228 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 430 eks.
Hind 50 euro senti